

# • VEGYESEK •

**Állattani szakülés.** A kir. magy. Természettudományi Társulat állattani szakosztálya f. évi október 7-én tartotta 285. ülését a Társulat elsőemeleti üléstermében (Budapest, VII. Eszterházy-u 16.), Zimmermann Ágoston dr. elnöklete alatt, ki elnöki megnyitójában üdvözölve a megjelenteket, megemlékezik a júniusi kirándulással kapcsolatos szegedi ülésről (l. A Természet számában) és köszönetet mond Gelei József dr. szegedi egyetemi tanárnak az ülés sikere érdekében kifejtett fáradozásért. A magyar zoológia kimagasló eseménye volt a szeptember elején Budapesten lezajlott X. nemzetközi zoológiai kongresszus, melynek várakozáson felüli nagy sikerét a külföldi résztvevők is egybehangzóan elismerik, a siker oroszláncra Horváth Géza dr.-t a kongresszus elnökét illeti, kit a kormányzó főméltósága ez alkalomból a polgári érdemkereszt II. osztályával tüntetett ki, mihez a szakosztály örömmel gratulál. Ugyancsak örömmel üdvözli Csiki Ernőt, a kongresszus főtitkárát, kit az állandó bizottság tagjává választottak, Farkas Béla dr.-t szegedi egyetemi ny. r. tanárrá történt kinevezése, Schenk Jakabot kísérletügyi igazgatóvá történt kinevezése, Lovassy Sándor dr.-t Magyarország gerinces állatai és gazdasági vonatkozásai című díszes nagy műve megjelenése és Degen Árpád dr.-t, a testvérszakosztály elnökét, egyetemi ny. r. tanári címnek és jellegnek elnyerése alkalmából. Az új ciklus megkezdésekor kéri a tagok tevékeny közreműködését a szakosztály érdekében.

Szalay László dr. bemutatja Kolosváry Gábor dr. szegedi tanárképzőintézet tanár Lélektani kísérletek hangyákkal című tanulmányát. A szerző 1926. nyarán Balatonaligán a Tetramorium caespitum és Formica sanguinea nevű hangyákkal az állatlélektanban használatos labirintus kísérletekhez hasonló próbákat végzett. A kísérletek eredetileg arra irányultak, miképp tájékozódhatnak egy homoktölcsérbe dobott hangyák, vajjon annak könnyebb kijáratát vagy nehezebben megmászható falát keresik-e fel; a kísérletek azonban arról adtak felvilágosítást, hogy melyik egyed milyen lelkesedéssel vett részt a próbákban és a tapasztalat azt mutatta, hogy a könnyebb kijárat tudatos apperceptiója csak kevés hangyánál volt megállapítható, ezek közül a vörös hangyák higgadtabbnak bizonyultak. Az eredmények általában nagyon szeszélyesek, úgyhogy a próbák legfeljebb temperamentumkísérleteknek minősíthetők.

Báró Fejérváry Géza Gyula dr. bemutatja báró Nopcsa Ferenc dr. Fejlődéstani és örökléstani következtetések a hullók tanulmányozásából című dolgozatát, melyben tárgyalja a lappangó homoplasia, a mechanikai okokon alapuló parallelizmus, az arrostikus változások jelenségeit és örökléstani jelentőségüket, foglalkozik a szerzett tulajdonságok öröklődésével és a teratológus elváltozások származástani jelentőségével, állást foglal az evolúció megfordíthatatlanságát túlságosan általánosítható tétellel szemben. Az előadáshoz Zimmermann Ágoston dr. szólt hozzá.

Soós Lajos dr. magyar nemzeti múzeumi igazgatóőr új csigafajokat ismertett magyarországi barlangokból, melyek közül kettő az eléggé ritkán található és sok tekintetben nagyon érdekes Daubebardia-genus képviselője, amely barlangból eddig nem volt ismeretes. Az egyik, a Daubebardia cavicola n. sp., az aggteleki barlangban él, a másik a Dunántúl erdős részein terjedt el, de ismeretes a budai hárshgyi barlangból is, ezt az előadó Daubebardia pannonicának nevezte el. A harmadik, mely a Lastetia hungarica nevet fogja viselni, a Mecsek-hegység abaligeti barlangjából került elő s első képviselője a Jura-hegység barlangjaiban elterjedt hastetia-genusnak.

Zimmermann Ágoston dr. a carpalis izület összehasonlító anatómiájáról tartott előadásában kiindulva a patásoknál az ujjak számának redukciójával és az újjhegyen járással kapcsolatos elváltozásokból, a procarpus középponti csontocskáinak elmáradásáról, a mesocarpus egyes csontjainak összenövéséről, egybeolvadásáról (agenesia, connascentia, coalescentia) emlékezik meg és a carpalis izületű mechanizmusát ismerteti. A kérdőzőknél az orsócsont distalis izületi végén levő ferde irányvonal ezt az izületet csavarizületté alakítja át, míg a többi patásnál csuklóizület. A ló procarpusának csontjai a mesocarpusé fölött alternáló helyeződést foglalnak el, ezáltal az ékhez hasonlóan hatnak, a végtag megterhelésekor harántirányban széjjeltolják a mesocarpus csontjait, ami a rázkódtatás enyhítésére alkalmas.

— n — n.

**Fészekpáfrányokon költő madarak.** A fák törzsein és ágain, továbbá liánokon, fahasztokon stb. epiphytikusan növény Asplenium-fajok alakjuk révén kapták a „madárfészekpáfrány” nevet. Azonban Jáva-sziget nyugati részeiben, ahol e növények igen gazdagon vannak képviselve, más tekintetben is rászólnak a fenti névre. Ugyanis több madárfaj szívesen választja ezeket a növényeket költőtanyául. Bartels M. ott három madárfajt kizárólag e fészekpáfrányokon költve talált és pedig a Ketupa ketupu Horsf. nevű halászbaglyot, a Falco severus Horsf. sólymot és a Gallus ferrugineus banhiva Tensen nevű vadtyúkfajt, házityúkunk egyik ősalakját. Az elsőt kilenc esetben észlelték így, a jávai „kaba”-sólymot szintén kilencszer, a vadtyúkot két esetben. Ezeken kívül nem ritkán találták ugyanígy költve a jávai kígyászast (Spiliorius cheela bido Horsf. kétszer), a Hubua sumatrana Raffl. uhubaglyot (egyszer) és a Scolopax saturata Horsf. nevű szalonkát (kétszer). Alkalmilag költenek így a fecskégebics (Artamus leucorhynchus amyndros Oberb.), a jávai vércse (Falco moluccensis occidentalis M. D. Wigl.) és a fénygalamb (Chalcophaps indica L.). Minket közelebből érdekel mindenesetre a jávai vércse azért, mert hűen tükrözi vissza igazi vércse voltát abban is, hogy ott is, ahol alkalmas „fészekpáfrányok”-ban nincs hiány, faodvakban költenek, vagy sziklákon, akár az európai vércsefajok, melyek közül egyik, t. i. a vörösvércse, inkább az említett fajnak felel meg fészkelésében, míg az ugyancsak kényelemszerető és nem építő kékvércse varjúfelé kész fészkeiben költ.

Vasvári Miklós.

**Mérges kőpő kígyókról.** Hogy egyes mérges kígyók nemcsak marásukkal veszélyeztetik az embert, hanem mérget is lövelnek bizonyos távolságból, már azelőtt is észlelték szórványosan. Werner az indiai kobra egyik Afrikában élő rokonánál, az „Urás-kígyó”-nál (Naia haie) figyelte meg, hogy az mérget „köpött” feléje, Tornier és Reichelt pedig ugyancsak egy afrikai mérges siklonál (Dipsadomorphus deudrophilus) észlelték ugyanazt a jelenséget. Újabban Koch M. dr. és Sachs W. B. foglalkoztak tüzetesen ezzel a kérdéssel. Az egész Délafrikában közönséges gyűrűsnyakú kígyó (Spedon haemochates) szájából hét sugárban fröccsen ki a folyadék, amely nem nyál, hanem Fitzsimons szerint tiszta méreg. Egy nagy példány néhány perc alatt ötször lövelt mérget. A méreg friss állapotban színtelen, rövid idő alatt szürkésárgás tömeggé szárad. Fitzsimons azt tapasztalta, hogy a Sepedon egy korongot oly sűrűn befecskendezett mérgével, hogy azon keresztül nagyobb tárgyakat sem lehetett megismerni; a rajta levő méreg száz ember megölésére elég volna. Mivel a kígyó, úgy látszik, szándékosan ellenfele szemére céloz, ezért azt meg is tudja vakítani. Egy vadászakutya ilyen módon meg is vakult. 1925 őszén a berlini állatkert aquáriumban tanulmányozták a feketenyakú szemüveges kígyó (Naia nigricollis) méregfecskenézéssel való képességét. Ez a faj majdnem egész Afrikát lakja alsó Egyiptom és a berber országok kivételével. Már régóta állították róla, hogy mérgét ki tudja lövelni is, de az adatok igen pontatlanok voltak. Az állatok mérgüket Heinroth dr.-nak és az egyik ápoló szemébe lövelték. A mérget kimosni sikerült. Azóta biztonság kedvéért az állandóan velük foglalkozó gondozójuk automobil-szemüveget hord. Sachs egy nagy példány kifröccsent mérgét kevés vízben feloldva házinyúl szemének szaruhártyájára csepegtette, mire az megvakult. Legutóbbi időben Reusz Th. viperánál is tapasztalta („Vipera coronis”) a méreg-köpés műveletét, jó hogy a „méregszugár” csak a szemüveget szennyezte be. (Zool. Anzeiger, 70, 1927, p. 155—159.)

Vasvári Miklós.

**Gyermeknaptár az 1928. évre.** Szerkeszti: Fodor Árpád. Vezényi Elemér rajzaival. Ára 24 fillér. Kiadja az Országos Állatvédő Egyesület (Budapest, IX., Ernő-u. 11—13.) A naptár tartalma: Báthori Gábor: „Magyarország” (vers), Naptári rész, Baráth Zoltán: Előszó, Horváth Imre és Koncs Margit: „Himnusz”, Gonda János: „Csillag” (elbeszélés), Móra László: „Aki védi az állatot” (vers), Mauks Ernő: „Macskák lázongása” (elbeszélés), Fodor Árpád: „Az állat” (vers), Koncs Margit: „A jótévő kecske” (elbeszélés), Ficza Gyula: „Gyöngyök a teremtes művésében” (elbeszélés), Fazekas Ernő: „Picus” (vers), Lengyel Károly: „A kutya és a méh” (elbeszélés), Váth János: „Isten madara” (elbeszélés), Radványi Sándor: „Fohász” (vers), Csité Károly: „Banci bácsi az öreg tolvaj” (elbeszélés), Baloghné Hajós Terézia: „A kis pupos barátai” (elbeszélés), Szépné Kocsis Ilona: „A kuvik” (elbeszélés), Szilvay Kató: „Gidóka” (elbeszélés), Stoll Ernőné Hudy Ilona: „Tavas” (vers), Szabó Mária: „A Turboci gyermekek titka” (elbeszélés), Virágh Edit: „Mesék országából” (elbeszélés), Móra László: „Mind testvérek” (vers), Bayné Toth Erzsébet: „A szamár” (elbeszélés), Horváth Imre: „Nyári est” (vers), Avar Gyula: „Zsövi” (elbeszélés), Romhányi Sándor: „Ló tragédia” (elbeszélés), Báthory Gábor: „Az iszások” (vers), Pusztay Paula: „Herioka és a kis vércsek” (elbeszélés). A csinos kiállítású és a jó és nemes érzésre serkentő gyermeknaptárt olvasóink figyelmébe ajánljuk.